

**Az „ÁROP-1.1.10 A jogszabály előkészítési folyamat
racionalizálása” projekt keretében elkészített módszertan
átfogó értékelése**

Készítette: Miniszterelnöki Kormányiroda
Kormányzati Igazgatási Főosztály IV.

Tartalomjegyzék

I. BEVEZETŐ	3
1. Jelenlegi helyzet	3
2. Kitekintés.....	5
II. TÁRSADALMI HATÁSOK – DEMOGRÁFIA, CSALÁD.....	6
1. Helyzetértékelés	6
1.1. Az ÁROP módszertan értékelése	6
1.2. Előnyök, hátrányok.....	10
2. Az ÁROP módszertan szerint vizsgálendő indikátorok	10
2.1. Szegénység, gyermekszegénység	10
2.2. Oktatási esélyegyenlőség.....	11
III. VERSENYKÉPESSÉG, ADMINISZTRATÍV TERHEK, KÖLTSÉGVETÉS	12
1. A vállalkozói adminisztratív költségekre gyakorolt hatások vizsgálata.....	12
1.1. Beruházásösztönzés és piacszerzés	12
1.2. Vizsgálendő területek	12
1.3. A költségvetési hatásvizsgálat módszertana.....	13
1.4. Előnyök, hátrányok.....	13
IV. FOGLALKOZTATÁSI, MUNKAERŐPIACI HATÁS	15
1. A jelenleg hatályos módszertan.....	15
2. Háttér adatok a munkaerő-piaci elemzésekhez	16
V. EGÉSZSÉGHATÁSOK	18
1. A jelenleg hatályos módszertan.....	18
1.1. Hátrányok	18
1.2. Előnyök	18
2. Jogszabályi környezet.....	19
VI. KÖRNYEZETI, TERMÉSZETI HATÁSOK	20
1. Helyzetkép.....	20
1.1. Az ÁROP módszertan értékelése	20
1.2. Előnyök és hátrányok	21
1.3. Hatásvizsgálati lap.....	21
2. Jogszabályi környezet.....	22

I. BEVEZETŐ

Mi a hatásvizsgálat? A tényekre alapozott döntéshozatal. A szabályozási hatásvizsgálat (Regulatory Impact Assessment – RIA) egy rendszerszintű megközelítés a javasolt és meglévő szabályozások és nem szabályozási alternatívák pozitív, illetve negatív hatásainak kritikus értékelésére.

A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (a továbbiakban: OECD) elemzése azt mutatja, hogy a RIA megfelelő szisztematikus keretek között történő elvégzése megerősítheti a kormányzat azon képességét, hogy biztosítsa a szabályozások hatékonyságát, valamint eredményességét a változó és összetett világban. A RIA valamely formáját mára már valamennyi OECD-tagállam elfogadta, azonban még mindig adminisztratív és technikai kihívást jelent a RIA sikeres végrehajtása.

A RIA egy alapvető szabályozási menedzsment eszköz, amely segít tényekre és bizonyítékokra alapozni a törvények és rendeletek elfogadására vagy módosítására vonatkozó döntéseket. Az összes alternatív megoldás megfontolásáról szól, amelyek néha tartalmazhatják azt is, hogy nincs szabályozási szükség. Szükséges információkat nyújt a költségekről és hasznokról a különböző érdekelt felek számára, és elemzi a lehetséges megoldások gazdasági, környezeti és társadalmi hatásait. A RIA minden jogalkotási folyamat határozott részévé teszi az érdekelt felekkel folytatott konzultációkat és együttműködést.

Magyarország az Európai Unió által társfinanszírozott „ÁROP-1.1.10 A jogszabály előkészítési folyamat racionalizálása” projekt keretében elkészített módszertant alkalmazza. Az útmutató és segédlet elérhető a hatasvizsgalat.kormany.hu oldalon.

Az előzetes hatásvizsgálatok minőségének javítását korábban egy teljes, „hatásvizsgálati háttérszolgáltatást” nyújtó háttérszervezet, az ECOSTAT Kormányzati Hatásvizsgálati Központ végezte, mindemellett a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Hatáselemzési Osztálya is rendelkezésre állt a rendszer értelmezése és az esetlegesen fellépő technikai problémák elhárítása érdekében.

1. Jelenlegi helyzet

Magyarország az Európai Bizottsággal történt, a Helyreállítási és Ellenállóképességi Tervéhez kapcsolódó intézkedésekkel (RRF) kapcsolatos tárgyalásai alapján „A jogszabályok hatásvizsgálatára vonatkozó új szabályok elfogadása” mérföldkő tekintetében az alábbi vállalásokat tette.

2023. évben a kormány új módszertant fogad el és kezd el alkalmazni az összes jogalkotási javaslat szisztematikus hatásvizsgálatára, amelynek alapja:

1. az Európai Unió által társfinanszírozott „ÁROP-1.1.10 A jogszabály előkészítési folyamat racionalizálása” projekt keretében elkészített módszertan tapasztalatainak átfogó értékelése, az említett módszertan **erősségeinek és gyengeségeinek** azonosítása;
2. a **nemzetközi intézmények és a tagállamok** szabályozási hatásvizsgálatokkal kapcsolatos **legjobb gyakorlatainak azonosítása**;
3. a **szabályozási hatásvizsgálat területén széles körben elismert szakértelemmel rendelkező nemzetközi szervezetek bevonásával** elkészítendő, felülvizsgált **hatásvizsgálati módszertan** vázlat.

A Kormány döntése nyomán a bevonásra javasolt szervezet a **Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet [Organization for Economic Cooperation and Development (OECD)]**.

A jogszabályok előkészítésében való társadalmi részvételtől szóló 2010. évi CXXXI. törvény alapján közzé kell tenni a honlapon a társadalmi egyeztetésre bocsátott tervezetet, koncepciót, valamint a tervezettel együtt a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvényben meghatározott előzetes hatásvizsgálat összefoglalóját is.

Elmondható, hogy az előírás a gyakorlatban is megvalósul, a jogszabály-előkészítők által összeállított előzetes hatásvizsgálatok döntő többségének tartalma megismerhető a hivatalos kormányzati portálon (www.kormany.hu/dokumentumtar).

A hatásvizsgálatért felelős tárcák a kormányzati honlapon teszik közzé a hatásvizsgálati összefoglalókat, ahol az érintett szervezetek és a közvélemény is jelezheti véleményét és javaslatokat tehet.

A magyar hatásvizsgálati rendszer egyébiránt nemzetközi viszonylatban is megfelelőnek tekinthető, az OECD 2021. évi országértékelésében (Regulatory Policy Outlook 2021) Magyarország iREG-értékelése 2.0., és az OECD-átlag szintjén mozog. Ez azt jelenti, hogy országunk a szabályozási hatásvizsgálatok vonatkozásában a középmezőnyben található, és megelőz többek között olyan országokat, mint Dánia, Hollandia, Belgium és Franciaország.

A fentiek az előzetes hatásvizsgálathoz kapcsolódnak. Az utólagos hatásvizsgálatok tekintetében Magyarország szintén a középmezőnyhöz közelít, a mögöttünk lévő országok között található Finnország, Írország és Spanyolország is. A hatásvizsgálati rendszerünk hatékonyságának további növelésére vonatkozóan Magyarország és az OECD között folyamatos az együttműködés.

A jelenlegi munkaanyag az RRF vállalások szempontjainak sorrendjében elemzi végig a jelenlegi módszertant, és tesz javaslatot annak felülvizsgálatára, annak érdekében, hogy a hatásvizsgálati tárcakoordinációt végző kollégák bevonásával a jelen munkaanyag rendszerszintű bevezetésre alkalmas módszertani útmutatóvá fejlődjön.

A jelenleg alkalmazott „Excel” formátumú, lapvédelemmel biztosított hatásvizsgálati lap a bevezetése óta hat, szerkeszthető, könnyen értelmezhető ún. lapfület foglalt magában, ezek az alábbiak:

- Főlap
- Társadalmi, gazdasági hatások
- Költségvetés
- Adminisztratív terhek, igazgatási hatások
- További hatások (Egészséghatások, környezeti hatások)
- EHK (SWOT-analízis)

A hatásvizsgálati lapon nemcsak olyan részek találhatóak, ahol szöveg megjelenítése szükséges, hanem – a még könnyebb és gyorsabb kezelhetőség érdekében – legördülő menüsorból is kiválaszthatóak a megfelelő válaszok egy adott kérdésre. Ez szintén nagyban megkönnyíti a válaszadási lehetőséget, mely a jövőben is követendő módszernek tekinthető.

A főlap a többi lapfűl lényegi tartalmát foglalja össze, a részben a többi fűlről automatikusan generált adatokkal. Ezen származtatott adatokat tartalmazó cellák lapvédelemmel ellátottak, amelyek feloldó kóddal rendelkeznek.

A lapvédelem feloldható ugyan, de azt mindenképpen ki kell zárni, hogy a többi lapfűlön található adatok, információk eltérjenek a főlapon található generált adatoktól.

Az előbbiektől kivételt képez a hatásvizsgálati lap fejléce, amit az előterjesztőnek mindig ki kell töltenie.

2. Kitekintés

Az ÁROP módszertan felülvizsgálatát a fentiekre tekintettel is, tematikusan végeztük el, ugyanakkor az eddigiekhez új elemként csatlakozik a **digitalizáció, a demográfiai kérdések, családok helyzete, foglalkoztatási, munkaerő-piaci hatás, nemzetbiztonság, honvédelem, illetve az energetika területe.**

A fenti témák relevanciáját adja, hogy a hazai kormányzati stratégiák, távlati szakpolitikai elképzelések, illetve az európai uniós irányok összehangolása céljából szükséges a hatásvizsgálati módszertan tematikus módosítása.

Az egyes módszertani témáknál külön hangsúlyt fektettünk **az utólagos hatásvizsgálat** szükségességének kérdésre is.

A hatásvizsgálati módszertanban az ÁROP útmutató elsősorban a projektmenedzsment szemlélet alapján épült fel, mely elsősorban a helyzetelemzésre koncentrált.

Emellett fontosnak tartjuk a **„checklist” szemlélet** beemelését, amely elsősorban eldöntendő kérdések segítségével tárja fel a jogszabálytervezetek lehetséges hatásait.

II. TÁRSADALMI HATÁSOK – DEMOGRÁFIA, CSALÁD

1. Helyzetértékelés

1.1. Az ÁROP módszertan értékelése

Megállapítható, hogy az ÁROP módszertan a társadalmi hatások vizsgálatára relatíve kevés részt tudott szentelni, az ehhez tartozó útmutató¹ – az általános bemutatáson felül – rövidebb a többi ÁROP segédanyaghoz képest pl. a vállalkozói adminisztrációs terhekre vonatkozóan 79 oldalas,² a költségvetési lapfülre vonatkozóan 62 oldalas³ anyag áll rendelkezésre). A bemutatott országok közül többre is jellemző volt a magyarhoz hasonló gazdasági-költségvetési fókusz/dominancia, amely a hatásvizsgálati reformok keretében pozitív irányba tolódott el, pl. Szlovákiában és Csehországban. A változó környezet és az uniós elvárások szükségessé tették a meglévő módszertan átdolgozását, új kérdések beemelését a társadalmi hatástanulmány keretébe. A cél a meglévő hiányosságok feltárása és javítása, egy gyakorlatiasabb és a 2011 óta bekövetkezett jogi, intézményrendszerbeli, valamint stratégiai prioritásbeli változásokat lekövető módszertan megalkotásával.

1.1.1. A jelenlegi hatásvizsgálati lap bemutatása

A 2011-es módszertan keretében a társadalmi hatások vizsgálata egyrészt az Excel formátumú hatásvizsgálati lap *Főlapjának* II. TÁRSADALMI FELZÁRKÓZÁS blokkjában, másrészt a tételes hatásvizsgálati lapok között, annak *Társadalmi, gazdasági hatások* lapfűlén történik.

1.1.1.1. Főlap

A *Főlapon* a tételes hatásvizsgálati lap első három helyén felsorolt érintett csoport és a rájuk vonatkozó szociális hatások összefoglalója jelenik meg. Ezek a cellák nem szerkeszthetőek, az itt megjelenő szöveg a *Társadalmi, gazdasági hatás* lapfülre beírt adatokból generálódik, ugyanúgy, ahogyan az *Egyéb hatások* címszó alatti terület is, melybe szintén bekerülhetnek szociális tényezők.

II. TÁRSADALMI FELZÁRKÓZÁS			
1. Érintett csoportok			
	Csoport megnevezése	Csoport mérete (fő)	Előny - Hátrány
1.	-	0	☐ ☐
2.	-	0	☐ ☐
3.	-	0	☐ ☐
2. Hatások összefoglalója			
<i>Kérjük mutassa be az érintett csoport/ok társadalmi helyzetére gyakorolt hatásokat! (max. 8 mondat)</i>			

¹FAZEKAS Ildikó – KALÓ Róbert – SÖRÖS Iván – SZIRMAI István (2011): Társadalmi hatások. Forrás: <https://hatasvizsgalat.kormany.hu/download/f/38/20000/tarsadalmi.pdf> (letöltés dátuma: 2023. 08. 19.)

²IVÁNCICS Vera – NAGY-SZILITSÁN Eszter – VERESS Gábor (2011): A vállalkozói adminisztratív költségekre gyakorolt hatások vizsgálata. Forrás: <https://hatasvizsgalat.kormany.hu/download/0/48/20000/vallatcs.pdf> (letöltés dátuma: 2023. 08. 19.)

³ERDÉLYI Gabriella – HAFIEK Andrea – TÉSY Gabriella (2011): Költségvetési hatásvizsgálat. Forrás: <https://hatasvizsgalat.kormany.hu/download/c/38/20000/koltseg.pdf> (letöltés dátuma: 2023. 08. 19.)

V. EGYÉB HATÁSOK	
Vannak-e az intézkedésben foglaltaknak jelentősnek ítélt egészséghatásai?	igen
0	
Vannak-e az intézkedésnek további hatásai?	igen
0	

Kép forrása: <https://hatasvizsgalat.kormany.hu/hatasvizsgalati-lap> (letöltés dátuma: 2023. 08. 21.)

1.1.1.2. Társadalmi, gazdasági hatások lapfűl

A társadalmi hatások felmérésének első lépése az **intézkedéssel érintett csoport körülhatárolása**, mely leggyakrabban foglalkozásuk (pl. méhészek), lakóhelyük (pl. Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében élők), életkörülményeik (pl. félkomfortos lakásban élők, súlyos anyagi deprivációban élők), vagy más egyéb jellemzőjük alapján történik (pl. életkor, jövedelemszint, fogyatékoság). Fontos, hogy a hatásvizsgálati lapon nemcsak az intézkedéssel címzett célcsoportokat, hanem azokat is fel kell tüntetni, amelyekre az kihatással lehet, helyzetüket közvetetten befolyásolja – pozitív és negatív irányba egyaránt.

Társadalmi hatásvizsgálat keretében kiemelten vizsgálni kell az egyes felzárkózási (illetve esélyegyenlőségi) célcsoportokat.

TÉTELES HATÁSVIZSGÁLATI LAPOK				
Érintett csoportok				
	Csoport megnevezése	Csoport mérete (fő)	Előny	Hátrány
1.			☐	☐
2.			☐	☐
3.			☐	☐
4.			☐	☐
5.			☐	☐

Kép forrása: <https://hatasvizsgalat.kormany.hu/hatasvizsgalati-lap> (letöltés dátuma: 2023. 08. 21.)

A csoportokat érdemes a társadalmi felzárkózás szempontjából fontossági sorrendben feltüntetni (vagyis aszerint, hogy milyen mértékben hat rájuk az adott intézkedés), különösen akkor, ha azokból háromnál több azonosítható be. Ennek indoka, hogy a hatásvizsgálati lap Főlapja – mely felkerül a weboldalra – csak ezeket jeleníti meg.

Ha megtörtént az érintett csoportok behatárolása, fel kell tüntetni azok nagyságát is. A létszám meghatározásában segítséget nyújthat a Központi Statisztikai Hivatal (továbbiakban: KSH) STADAT táblakészlete. Amennyiben nem felmérhető, hogy milyen csoportokra nézve jelentkeznek a hatások vagy nem rendelkezünk adattal azok nagyságára még megközelítőlegesen sem, a vonatkozó cellákat üresen kell hagyni.

A csoport nagyságának meghatározásakor az utolsó elérhető adatot kell figyelembe venni.

A hatásvizsgálatot végző szaktárcák jogosultak adatigénylésre a KSH-tól.

Példa

Sikerült beazonosítani, hogy egy intézkedés a gyermekvédelmi szakellátásban részesülő fiatalokat érinti, 5 éves korig.

A csoport létszáma ez esetben meghatározható, az adatok az alábbiak szerint érhetőek el: ksh.hu/stadat » 25. Szociális ellátás » 25.1.1.16. A gyermekvédelmi szakellátásban részesülő fiatalok [fő] » 2022-ben a számuk 5546 (2721 + 2825) fő volt.

25.1.1.16. A gyermekvédelmi szakellátásban részesülő fiatalok [fő]

Év	0-2	3-5	6-13	14-17 ^a	Kiskorúak összesen	18 éves és idősebb ^b	Mindösszesen
	éves						
Szakellátásban részesülő							
2010	1 459	1 894	7 615	6 824	17 792	3 626	21 418
2011	1 524	1 975	7 713	7 075	18 287	3 162	21 449
2012	1 690	2 006	7 824	6 944	18 464	3 070	21 534
2013	1 916	1 997	7 972	6 789	18 674	2 954	21 628
2014	2 178	2 136	8 337	7 484	20 135	2 985	23 120
2015	2 045	2 290	8 558	7 378	20 271	2 873	23 144
2016	2 347	2 512	8 671	7 021	20 551	2 590	23 141
2017	2 442	2 611	8 956	6 939	20 948	2 417	23 365
2018	2 579	2 640	9 195	6 796	21 210	2 324	23 534
2019	2 560	2 820	8 944	6 552	20 876	2 214	23 090
2020	2 556	2 727	9 069	6 391	20 743	2 191	22 934
2021	2 690	2 877	9 076	6 398	21 041	2 286	23 327
2022	2 721	2 825	9 237	6 392	21 175	2 298	23 473

Kép forrása: https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0016.html

TÉTELES HATÁSVIZSGÁLATI LAPOK

Érintett csoportok

	Csoport megnevezése	Csoport mérete (fő)	Előny	Hátrány
1.	gyermekvédelmi szakellátásban részesülő 0 és 5 év közötti fiatalok	5546	☒	☐
2.			☐	☐
3.			☐	☐
4.			☐	☐
5.			☐	☐

Kép forrása: <https://hatasvizsgalat.kormany.hu/hatasvizsgalati-lap> (letöltés dátuma: 2023. 08. 21.)

Az érintett csoportok beazonosítása után következik a célzott társadalmi hatások beazonosítása, amelyek az intézkedés tervezett célját jelentik. Amennyiben magánál az intézkedésnél nem mutatható ki társadalmi hatás, a „*Befolyásolja-e az előterjesztés valamely érintett csoport/ok társadalmi helyzetét?*” kérdésre a nem válaszlehetőséget kell jelölni.

Amennyiben igen, ezeknek a szándékolt közvetett és közvetlen hatásoknak a leírását röviden szükséges kifejteni. Ugyanitt van lehetőség az érintett csoportok gazdasági helyzetét befolyásoló okok leírására.

Befolyásolja-e az előterjesztés valamely érintett csoport/ok gazdasági helyzetét?	igen	
Amennyiben igen, milyen módon?	<i>(max 8. mondat)</i>	
Befolyásolja-e az előterjesztés valamely érintett csoport/ok társadalmi helyzetét?	igen	
Amennyiben igen, milyen módon?		

Kép forrása: <https://hatasvizsgalat.kormany.hu/hatasvizsgalati-lap> (letöltés dátuma: 2023. 08. 21.)

Az ezekben feltüntetett válaszok a Főlapon is megjelennek összegezve, hatások összefoglalója néven.

A másodlagos hatások megadására a Társadalmi, gazdasági hatások lapfűl következő része szolgál:

Az adminisztratív terheken felül okoz-e az érintett csoportoknak többletköltséget az előterjesztés? (amennyiben igen, mekkora mértékben összesen)	nem	0 Ft	
<i>Kérjük, mulassa be az érintett csoportok számára hátrányt vagy többletköltséget okozó elem</i>			

Kép forrása: <https://hatasvizsgalat.kormany.hu/hatasvizsgalati-lap> (letöltés dátuma: 2023. 08. 21.)

Pozitívum, hogy a lap figyelmet szentel a hátrányt okozó elemek ellensúlyozására. Ezt a cellát minden esetben szükséges kitölteni, ha a vizsgálat során kiderül, hogy az érintettek valamilyen szempontból rosszabb helyzetbe kerülnének a kiindulási állapothoz képest az intézkedés hatására. Az ezek kompenzálására kidolgozott elemek tervezett megvalósulását röviden részletezni kell, az összes személyi körre vonatkozóan.

A fentieket összegezve, a **társadalmi hatásvizsgálat lefolytatása a következő lépésekből áll:**

- I. A társadalmi hatással érintett csoportok beazonosítása, azok közül a három legfontosabb kiválasztása
- II. Időtáv beazonosítása
- III. Célzott társadalmi hatás leírása
- IV. Másodlagos hatások feltárása
- V. Hátrányos hatások ellensúlyozására tett intézkedések

A Program keretében kidolgozásra került a már hivatkozott, társadalmi hatásokra vonatkozó segédanyag is, mely útmutatást nyújt a fentebb tárgyalt részek kitöltéséhez. A meglévő módszertani segédlet több eleme felhasználható részben vagy egészében a későbbiekben is, ilyen például a hatásvizsgálattal érintett csoportok meghatározása.

1.2. Előnyök, hátrányok

Előnyök	Hátrányok
<p>Számos releváns indikátort tartalmaz az ÁROP módszertan.</p> <p>A társadalmi hatások vizsgálata külön, a tételes hatásvizsgálati lapok között is megjelenik.</p> <p>A hatásvizsgálati lap tartalmaz egy hátrányok kiküszöbölésére vonatkozó részt, mely az esetlegesen felmerülő negatív hatások kompenzálására szolgáló intézkedéseket foglalja össze.</p> <p>Az érintett csoportok meghatározására vonatkozó módszertani rész maradéktalanul használható.</p>	<p>A társadalmi hatásvizsgálat lépéseinek leírása kisebb módosításra szorul.</p> <p>A társadalmi hatások vizsgálata a hatásvizsgálati lapon elnagyolt, túl általános, nem vet fel vizsgálandó szempontokat.</p> <p>A 2011-es módszertani útmutató szövegéhez képest számos aktualizálás szükséges.</p>

2. Az ÁROP módszertan szerint vizsgálandó indikátorok

2.1. Szegénység, gyermekszegénység

- Családtámogatási és gyermekgondozási ellátásokban részesülők száma
- Családi pótlékban részesülő családok száma
- Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő családok száma
- Rendkívüli gyermekvédelmi támogatásban részesülő családok száma (2014-ig)
- Óvodáztatási támogatásban részesülő családok száma (2014-ig)
- A gyermekjóléti szolgálat gondozási tevékenységében részesülő gyermekek száma (2015-ig)
- Bölcsődét igénybe vevő gyermekek száma
- Bölcsődével, óvodával nem rendelkező települések száma
- Családi napköziben gondozott gyermekek száma (2016-ig)
- Házi gyermekfelügyelet által gondozásban részesült gyermekek száma (2016-ig)
- Átmeneti gondozásban részesülő gyermekek száma
- Gyermekvédelmi szakellátásban részesülő gyermekek száma
- Gyermekek elhelyezése gondozási forma (ideiglenes, átmeneti, tartós) és hely szerint (gyermekotthon, nevelőszülői hálózat, ápolást, gondozást nyújtó intézmény), 2013-ig
- Védelembe vett kiskorúak száma
- Tartós nevelésbe vett kiskorúak száma (2013-ig)
- A korai képességgondozást biztosító működő szolgáltatások száma
- Jövedelmi egyenlőtlenség: a legmagasabb és legalacsonyabb jövedelmi ötödbe (kvintilis) tartozók jövedelmének arányában mérve

- Szegénységi arány
- Súlyos anyagi deprivációban élők aránya
- Nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásban élők aránya
- Relatív jövedelmi szegénységi arány
- Szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya
- Regisztrált munkanélküliek aránya (területi bontásban)
- Legalább középiskolai érettségivel rendelkezők száma területi bontásban (KSH: A népesség száma legmagasabb iskolai végzettség szerint, nemenként).

2.2. Oktatási esélyegyenlőség

- 18-24 éves korosztályban legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya
- Sajátos nevelési igényű (SNI) gyerekek száma.

III. VERSENYKÉPESSÉG, ADMINISZTRATÍV TERHEK, KÖLTSÉGVETÉS

1. A vállalkozói adminisztratív költségekre gyakorolt hatások vizsgálata

A magyar gazdaság versenyképességének egyik meghatározó tényezője az adminisztratív költségek mértéke, hiszen a vállalkozásokat sújtó bürokrácia nagysága, illetve szerteágazódása komoly versenyhátrányt jelenthet a **hazai kis- és középvállalkozások (KKV-k)** részére is.

Az adminisztratív költség és teher fogalma közötti különbség tisztázása fontos a téma áttekintése érdekében:

- Adminisztratív költségnek tekintjük az egyes jogszabályoknak való megfelelés költségeit (ez lehet külső-belső, illetve egyszeri-ismétlődő).
- Adminisztratív teher: az adminisztratív költségek normál üzletmeneten túli része (a normál működés során a vállalkozás elhagyná őket, ha nem írná elő neki valamilyen jogszabály adminisztratív/informatikai kötelezettségeként).

Az Európai Tanács már 2007-ben kiemelte, hogy az adminisztratív terhek csökkentése az uniós piac gazdaságának fellendítése szempontjából rendkívül fontos tényező. A vállalkozások üzleti érvényesülésük egyik legfőbb akadályát a kiszámíthatatlanul változó szabályozásban és a túlzott állami adminisztrációban látják.

1.1. Beruházás ösztönzés és piacszerzés

2014 óta a kormányzati politikában fokozott hangsúlyt kap a hazai vállalatok exportra való termelésének elősegítése és a hazai külgazdasági keretrendszer átalakítása, beruházás ösztönzése. Ennek a nemzetgazdaságilag is fókuszban lévő irányzatnak vezető tárcaja a Külgazdasági és Külügyminisztérium (a továbbiakban: KKM), illetve a vele szoros kapcsolatban lévő Magyar Exportfejlesztési Ügynökség (HEPA), Nemzeti Befektetési Ügynökség (HIPA), illetve az EXIM, mely Magyarország hivatalos exporthitel-ügynöksége; az egyetlen, kifejezetten a nemzetközi kereskedelemre, külpiazi terjeszkedésre és befektetésekre, illetve külföldi beruházásokra szakosodott hazai banki, biztosítói szereplő. Ügyfeleinek közel 90 százaléka a kkv-szegmensben működik. A módszertannak kívánatos reflektálnia a hazai vállalkozások potenciális exportképességére, mint külpolitikai fókuszra is.

1.2. Vizsgálandó területek

A témát vizsgáló hazai kutatások az alábbi fő megállapításokat teszik:

- A hazai kis- és középvállalkozások elsősorban a stabil, kiszámítható és a mainál alacsonyabb köz- és adminisztratív terhek jellemezte üzleti környezet megteremtését várják a kormányzattól.
- A piaci működés szabályozása gyakran áttekinthetetlen és túlbürokratizált. Az összes előírás betartása sokszor az üzletmenetet lehetetlenné tévő költségekkel járna. Ezt az állam részben tolerálni kénytelen, melynek következménye, a szabályok ellenőrzésének következetlenné és kiszámíthatatlanná válása.
- Az adminisztratív terheket a vállalkozók nagyobb problémának tartják, mint a magas adórátákat.
- Az adórendszer működésének adminisztratív költségei a kisvállalkozásokat sújtják elsősorban, versenyhátrányba hozva őket a nagyobb cégekkel szemben.

Az adminisztrációs terhek kapcsán felszabaduló pénzösszeg visszaforgatható a gazdaságba tőkeinjekció vagy a versenyképesség erősítésének formájában. A túlzott adminisztrációs terhek jelentik az egyik fő okát annak, hogy a társadalom többsége szerint a tisztességes vállalkozásra épülő érvényesülés nehéz és nem nyújt reális perspektívát.

1.3. A költségvetési hatásvizsgálat módszertana

A költségvetés kapcsán kidolgozott hatásvizsgálat alatt elsődleges szempont annak figyelembevétele, hogy az adott jogi szabályozás megvalósítása mekkora többlet terhet/bevételt, illetve megtakarítást jelentene az állami költségvetésnek rövid és középtávon.

A költségvetési hatásvizsgálat célja annak megállapítása, hogy a tervezett szabályozás megvalósítható-e a költségvetésből.

Előfordulhat, hogy az aktuális költségvetési előirányzat már magában foglalja a tervezett intézkedés hatásait, aminek összegét a hatásvizsgálat során így már csak pontosítani szükséges. Emellett lehetséges, hogy még nem tartalmazza, ilyen esetben egy kapcsolódó intézkedéssel kell fedezetet teremteni számára. Fentiekre való tekintettel a számításokban ezért célszerű bemutatni a vonatkozó költségvetési sor várható alakulását a vizsgált időhorizonton.

Az ilyen esetben vizsgálandó 4-5 éves ciklust egyrészt a parlamenti választások indokolják, hisz a felálló új kormány számos helyen módosíthatja a költségvetést. Emellett azonban szükséges figyelembe venni hosszabb távú időintervallumot is, mivel számos esetben a tervezett jogszabály-változás elsődlegesen többletkiadást jelent a költségvetés számára, középtávon ugyanakkor már számszerűsíthetővé válhatnak az intézkedés gazdasági, társadalmi, egészségügyi, környezeti stb. hatásaiból fakadó közvetett költségvetési hatások is, amelyek sokszor ellensúlyozzák a rövidtávú költségvetési terheket. **Az előterjesztés jellegétől függően így javallott lehet a hosszabb távú kitekintés is.**

1.4. Előnyök, hátrányok

A módszertan alapján a hatásvizsgálati lapon az adminisztratív terhekre gyakorolt hatás megválaszolása érdekében az alábbi kérdésekre szükséges válaszolni.

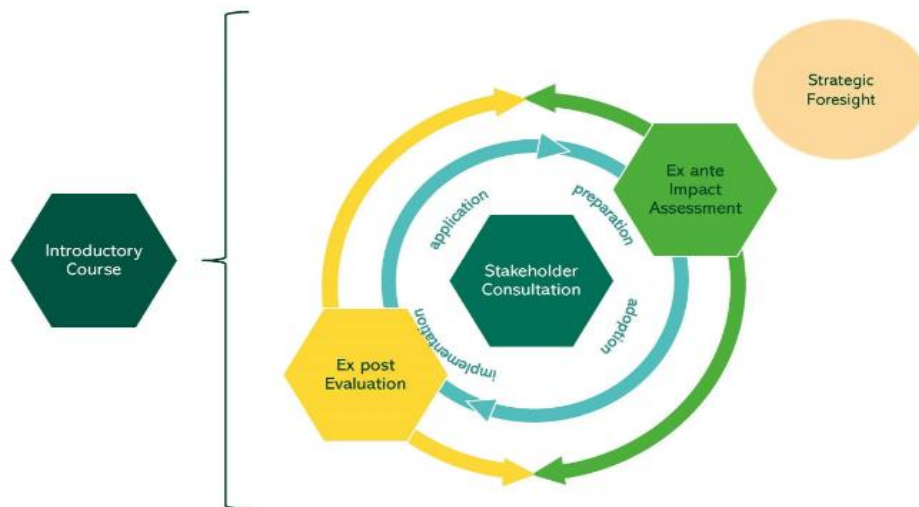
- *Mely csoportot érintheti az előterjesztés az adminisztratív terhek szempontjából?*
- *Hogyan, milyen irányban érinti ezeket az érintett szereplőket az előterjesztés? (Az adminisztratív terhek növekednek/csökkennek/nem változnak.)*
- *Milyen mértékű a csökkenés vagy a növekedés?*
- *Az előterjesztés mely elemei okozzák az adminisztratív költségek növekedését/csökkenését?*
- *Ha elkerülhetetlen az adminisztratív terhek növekedése, akkor melyek azok az okok, amelyek elkerülhetetlenné teszik a terhek növekedését?*

Előnyök	Hátrányok
<ul style="list-style-type: none"> - Tartalmazza az adminisztratív terhek által érintett vállalati és lakossági szereplőket. - Konkretizálja az adminisztratív terhek mértékét (amennyiben nő vagy csökken). - Kifejti, hogy amennyiben elkerülhetetlen az adminisztratív terhek növekedése, akkor melyek azok az okok, amelyek elkerülhetlenné teszik a fentieket. - Rövid és hosszú távon kiegyensúlyozott költségvetés fenntartását teszi lehetővé. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nem fordít kellő figyelmet arra, hogy az előterjesztések által előidézett adminisztratív terhek a hazai vállalkozások (főként a kkv-k) versenyképességét milyen mértékben érintik. - Versenyképességi szempontból a hazai cégek exportpiacra való kilépésének erősítése nem jelenik meg, hiába a kül- és nemzetgazdasági cél. - A parlamenti ciklusokon túl nem vizsgálja az adott intézkedés költségvetésre, így a teljes állami szektorra, illetve a lakosságra gyakorolt komparatív előnyöket és hátrányokat.

IV. FOGLALKOZTATÁSI, MUNKAERŐPIACI HATÁS

1. A jelenleg hatályos módszertan

Magyarország az Európai Unió által társfinanszírozott „ÁROP-1.1.10: A jogszabály előkészítési folyamat racionalizálása” projekt keretében módszertant készített el és azt alkalmazza. Tekintettel arra, hogy azok a foglalkoztatáspolitikai/szakpolitikai intézkedések, amelyeket jogszabálytervezetben szükséges előterjesznie a szaktárcáknak, előzetes hatásvizsgálattal érintettek, szükséges megvizsgálni a kitöltendő Excel sablon erre vonatkozó előírt követelményeit.

Ábra: Impact Assessment Procedure: az European Institute of Public Administration (EIPA) szemléltető ábrája

Az ÁROP módszertanhoz kapcsolódó „Excel táblázat” **Társadalmi, gazdasági hatások lapfüle** tartalmazza a „Foglalkoztatásra gyakorolt hatások” részt.

A legördülő menüsorból a „foglalkoztatási csoportok” közül az alábbiak választhatóak ki.

- fiatal munkavállalók
- idősebb (50 éven felüli) munkavállalók
- megváltozott munkaképességűek
- kisgyermekkel rendelkezők
- alacsony iskolai végzettségűek

Az Excel táblázat az alábbi kérdést teszi fel: A foglalkoztatás növekedése/csökkenése melyik szférában várható? A legördülő menüsor két szférát kifejezetten nevesít: *versenyszféra/költségvetési szféra*.

Az Excel táblázat további két kérdést is feltesz. A foglalkoztatás növekedése/csökkenése kapcsán, amennyiben releváns, *milyen területi hatásokkal, koncentrációval lehet számolni?*

Külön kiemeli az Excel azt a kérdést, hogy megvizsgálta-e az előterjesztő az intézkedés foglalkoztatási hatásainak vonatkozásában más alternatívákat? Milyen eredménnyel? Ideértendő például a **részmunkaidős foglalkoztatás** kérdése.

Foglalkoztatásra gyakorolt hatások					
☐	Nő	Hány fővel?		Melyik évben:	
☐	Csökken	Hány fővel?		Melyik évben:	
☐	Nem változik				
A foglalkoztatás növekedése / csökkenése melyik foglalkoztatási csoportot érinti?					
A foglalkoztatás növekedése / csökkenése melyik szférában várható?			nem releváns		
A foglalkoztatás növekedése / csökkenése kapcsán, amennyiben releváns - milyen területi hatásokkal, koncentrációval lehet számolni?					
Megvizsgálták-e az intézkedés foglalkoztatási hatásainak vonatkozásában más alternatívákat? Milyen eredménnyel?					

Kép forrása: <https://hatasvizsgalat.kormany.hu/hatasvizsgalati-lap> (letöltés dátuma: 2023. 08. 21.)

2. Háttéradatok a munkaerő-piaci elemzésekhez

A társadalom, ezen belül a munkaerőpiac témáját illetően a foglalkoztatás és a munkanélküliség adatainak elemzése elérhető a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) honlapján.

A munkaerőpiaci folyamatokra vonatkozó KSH adatok elemzik a **foglalkoztatottság területi rátáját**, pl. a 2020. év első félévében a területi megosztottság fokozódott, a legjobb (Budapest) és a legrosszabb (Dél-Dunántúl) helyzetű régiók foglalkoztatási rátáinak a különbsége 8,0-ról 10,5 százalékpontra nőtt egy év alatt. A foglalkoztatottak aránya Dél-Dunántúlon, Észak-Alföldön és Észak-Magyarországon volt a legalacsonyabb ekkor.

A KSH adatok a foglalkoztatottak nemek szerinti arányát is meghatározza, valamint, hogy a foglalkoztatott alkalmazott, társas vállalkozás vagy szövetkezet tagja, vállalkozó/önálló, avagy (korábban) ún. segítő családtag.

A KSH adataiban a *belföldi telephelyen foglalkoztatottak közül* külön kiemelésre kerül az a kategória, aki **közfoglalkoztatottnak** tekinti magát. A közfoglalkoztatás a munkaviszony egy speciális formája, támogatott „tranzitfoglalkoztatás”, amelynek célja, hogy a közfoglalkoztatott sikeresen vissza-, illetve bekerüljön az elsődleges munkaerőpiacra. A közfoglalkoztatás átmeneti munkalehetőséget biztosít azok számára, akiknek az önálló álláskeresése hosszú ideig eredménytelen, erre azonban a későbbiekben található rövid kitérő.

A KSH az üres álláshelyek számát és azok arányát is vizsgálja: az összes álláshely meghatározása úgy történik, hogy a betöltendő álláshelyek számához hozzáadják a betöltött álláshelyek számát, vagyis a szervezet tevékenységében résztvevők zárónapi létszámát.

Például nemzetgazdasági szinten 2019. és 2020. II. negyedévi zárónapja között 2,5-ről 2,0%-ra csökkent a betöltetlen álláshelyek összes álláshelyhez viszonyított aránya. Ezen belül a vállalkozásoknál 2,4-ről 1,6%-ra mérséklődött a mutató értéke. Ezzel szemben a munkaerőhiány a költségvetésben egy év alatt 3,1%-ra nőtt.

A nemzetgazdasági ágazatok közül a humán egészségügyi, szociális ellátás területén volt a legmagasabb (4,2%) az üres álláshelyek aránya, miközben az energiaiparban (0,8%), valamint az ingatlanügyletek területén (0,8%) a legalacsonyabb ebben az időszakban.

Az ÁROP módszertanból elfogadható
A foglalkoztatottság csökkenése/növekedése (irány) és mértéke (hány fővel) továbbra is fenntartandó kérdés.
Mely foglalkoztatási csoport érintett: továbbra is fenntartandó kérdés.
Melyik szférát érinti? <i>közszféra/versenyszféra</i>
A területi megoszlásra/koncentrációra vonatkozó kérdés továbbra is fenntartandó.
A kérdésfeltevés, hogy milyen más, illetve mire vonatkozó más alternatíva merülhet fel, további magyarázatra szorul. Ideértendő például a részmunkaidős foglalkoztatás lehetősége.
Új kérdés: Az intézkedés érinti-e a bérezést?

V. EGÉSZSÉGHATÁSOK

Az emberi egészség olyan érték, amely nem csupán az egyének számára fontos és megőrzendő, hanem egy ország gazdasági növekedésének, versenyképességének szempontjából is meghatározó.

A foglalkoztatottság csak úgy növelhető, ha van kit foglalkoztatni. Ahhoz pedig, hogy legyen kit foglalkoztatni, egészséges, munkára képes állampolgárookra van szükség, akik az állam számára kevesebb kiadással járnak, és kisebb mértékben terhelik az egészségügyi ellátórendszert.

1. A jelenleg hatályos módszertan

1.1. Hátrányok

Az ÁROP-módszertannal kapcsolatban az egészségügyi hatások tekintetében hátrányként értékelendő a nem kellő részletesség a megvalósítandó intézkedés által befolyásolt tényezőket tekintve. Mindössze **11** tényező közül lehet választani, melyeket 3 fő kategóriába lehet besorolni:

- I. Életmód
- II. Egészségügyi ellátás és
- III. Egyéb

További hatások					
Egészség hatások					
Vannak-e az intézkedésben foglaltaknak jelentősnek ítélt egészség hatásai?			nem		
Az intézkedés befolyásolja-e az alábbi tényezőket?					
☐ Rizikó viselkedések (pl.: alkohol, dohányzás, drogok, szerencsejáték, stb.)	☐ Táplálkozás	☐ Testmozgás (vagy annak hiánya)	☐ Stressz	☐ Közlekedési morál	☐ Utazás, és külföldön szerzett betegségek
☐ Az egészségügyi szolgáltatások elérhetősége	☐ Az egészségügyi szolgáltatások megléte	☐ Az egészségügyi szolgáltatások megfizethetősége	☐ Az egészségügyi szolgáltatások minősége	☐ Egyéb:	

Kép forrása: <https://hatasvizsgalat.kormany.hu/hatasvizsgalati-lap> (letöltés dátuma: 2023. 08. 21.)

Ez meglehetősen behatárolja a hatásvizsgálati lap kitöltőjének választási lehetőségeit, így sok esetben üresen maradnak a rubrikák, holott az adott intézkedésnek lennének egészségre gyakorolt hatásai – csak azok éppen a meghatározott kategóriák egyikébe sem sorolhatók be.

A jelenlegi módszertan vonatkozásában további hiányosság, hogy kérdésként nem feltett az, hogy az egészségre gyakorolt hatások szempontjából az adott intézkedés mely társadalmi csoportot/csoportokat (kockázati csoportokat) vagy földrajzi területeket érinti.

1.2. Előnyök

Az ÁROP-módszertannal kapcsolatban előnyként jelentkezik az egészségügyi hatások nem monetáris (kvalitatív) szempontból történő vizsgálata.

Ezzel kiküszöbölhető a monetáris módszerek (kvantitatív) alkalmazásával (a számviteli jellegű módszerek, költség-haszon elemzések) a különböző etikai aggályok felvetése. („*Ne adjunk az életnek pénzben kifejezett értéket.*”)

A jelenlegi módszertanban szerepel az Egészség előnyök, hátrányok, kockázatoknak (nem egyértelmű egészséghatások) az „*Előnyök, hátrányok*” lapfűlhöz hasonló módon történő meghatározásának lehetősége.

Hátrányok	Előnyök
<ul style="list-style-type: none"> - A megvalósítandó intézkedés által befolyásolt tényezők nem kellően részletesek, kiegészítésre szorulnak. - „Az adott intézkedés mely társadalmi csoportot/csoportokat (kockázati csoportokat) vagy földrajzi területeket érinti?” kérdés feltüntetése részben hiányzik. 	<ul style="list-style-type: none"> - Az egészségügyi hatások nem monetáris (kvalitatív) szempontból történő vizsgálata. - Az „<i>Egészséget érintő előnyök, hátrányok, kockázatok</i>” mint új táblázat elem feltüntetésének lehetősége.

2. Jogszabályi környezet

Hazai:

- **az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény módosítása** (az egyes egészségügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2011. évi LXXXI. törvény 15. §)
- **Semmelweis terv** az egészségügy megmentésére (2011)

Nemzetközi:

- **Egészségfejlesztési Ottawai Charta** (1986) – WHO

VI. KÖRNYEZETI, TERMÉSZETI HATÁSOK

1. Helyzetkép

1.1. Az ÁROP módszertan értékelése

Az ÁROP módszertan keretében a környezeti és természeti hatások vizsgálata az Excel formátumú hatásvizsgálati lapon, illetve az ahhoz segédanyagként készített módszertani útmutató keretében történik. Előbbivel kapcsolatban általánosságban hátrányként jelentkezik az, hogy nem ad kellő teret a környezeti és természeti hatások felmérésére. Erre vonatkozólag mindösszesen egyetlen kérdést tartalmaz a hatásvizsgálati lap „*További hatások*” lapfüle („Vannak-e az intézkedésben foglaltaknak jelentősnek ítélt környezeti vagy természeti hatásai?”), mely nem alkalmas a környezeti hatások részletes kifejtésére, nem ösztönzi a lap kitöltőjét az intézkedés környezetre, természetre gyakorolt aspektusainak részletes vizsgálatára.

Amennyiben az intézkedésnek semmilyen környezetre, természetre gyakorolt hatása nem mutatható ki, nem kell lefolytatni az erre vonatkozó hatásvizsgálatot. Fontos megjegyezni azonban, hogy **a környezetvédelemmel közvetlenül nem összefüggő jogszabályok (közlekedés, energetika, szociális szabályozás stb.) jelentős része közvetetten bár, de komoly hatással lehet a környezetre** (pozitív vagy negatív irányban), így ezen hatások is vizsgálандók. A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 43.§ (1) és (3) bekezdése alapján a környezetvédelemmel összefüggő törvényjavaslat és más jogszabályról (*azaz törvény, kormányrendelet, miniszteri rendelet, illetőleg döntés, amely a környezeti elemekre, a környezet minőségére, vagy a környezettel összefüggésben az emberi egészségre hatást gyakorol*), valamint országos és regionális jelentőségű koncepciók előkészítője köteles az intézkedés környezetre gyakorolt hatásait vizsgálni és értékelni, azt vizsgálati elemzésben összefoglalni. A környezetvédelemmel összefüggő gazdasági szabályozó eszközök (vám-, adó- és illetékszabályok stb.) bevezetésére irányuló szabályozások, továbbá jelentős módosítások esetében a vizsgálati elemzést minden esetben el kell végezni.

1.2. Előnyök és hátrányok

<i>Előnyök</i>	<i>Hátrányok</i>	<i>Fejlesztési lehetőségek</i>
<ul style="list-style-type: none"> - Tartalmazza a környezetvédelem alapelveit, illetve ezek kapcsolatát a jogszabályok hatásvizsgálatával. - Meghatározza a környezeti hatásvizsgálat lefolytatásának lépéseit. - A módszertan megad egy listát arra vonatkozólag, hogy milyen kérdések alapján ajánlja vizsgálni, van-e környezeti, természeti hatása az adott jogszabálynak. 	<ul style="list-style-type: none"> - Túl nagy figyelmet fordít a környezetvédelem történeti háttérére, mely a hatásvizsgálati módszertan szempontjából nem releváns. - Nem tartalmaz indikátorokat a környezeti hatásvizsgálatra vonatkozóan. - Az ÁROP módszertan részletesen tárgyalja a stratégiai környezeti vizsgálatot, mely nem tartozik szorosan ezen módszertan körébe, a környezetre jelentős hatást gyakorló tervek és programok esetén külön jogszabály alapján készítendő el. 	<ul style="list-style-type: none"> - Az Excel környezetvédelemre vonatkozó részének átalakítása. - Amennyiben az intézkedésnek negatív hatása van a környezetre nézve, ezek ellensúlyozására tett lépések feltüntetésének beépítése a hatásvizsgálati lapba – hasonlóan a társadalmi hatásvizsgálathoz. - Indikátorlista feltüntetése, mely megkönnyíti a hatásvizsgálat elkészítését. - Az ÁROP módszertan szerinti kérdéslista kiegészítése a toolboxban javasolt vizsgálandó kérdésekkel. - Kapcsolódó fenntartható fejlődési célok meghatározása.

1.3. Hatásvizsgálati lap

A tételes hatásvizsgálati lap „*További hatások*” lapfűl *Környezeti és természeti hatások* pontja alatt megállapítottak automatikusan megjelennek az összefoglaló *Főlap* IV. FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS részénél is, így teljes egészében nyilvánosak lesznek a kormányzati honlapon is.

IV. FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS	
Vannak-e az intézkedésben foglaltaknak jelentősnek ítélt környezeti vagy természeti hatásai?	nem
Hatások összefoglalója	
Környezeti és természeti hatások	
Vannak-e az intézkedésben foglaltaknak jelentősnek ítélt környezeti vagy természeti hatásai?	nem

Kép forrása: <https://hatasvizsgalat.kormany.hu/hatasvizsgalati-lap> (letöltés dátuma: 2023. 08. 21.)

2. Jogszabályi környezet

- a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény
- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2021/1119 RENDELETE (2021. június 30.) a klímasemlegesség elérését célzó keret létrehozásáról és a 401/2009/EK rendelet, valamint az (EU) 2018/1999 rendelet módosításáról (európai klímarendelet)